varemini isa äris oli töötanud. L. suri 2. IV 1891. a. Tartus. — Erilise kultuuriloolise tähtsuse omandab L. eesti raamatu levitamisega, olles oma aja suurimaid ja tähtsamaid eesti teoste kirjastajaid ja trükkijaid. Ta kirjastas ärkamisaja tähtsamate kirjanikkude, nagu Kreutzwaldi, Jannseni, Koidula teoseid. Esimesed ajalehed ja ajakirjad: Tallorahwa Postimees, Eesti Postimees (Jannseni-aegne), Olevik, alul Meelejahutaja, ilmusid tema trükikojast tema kirjastusel. 1840.–80. aa. trükkis L. umbkaudu 750 eesti raamatut, mis oli kolmandik tervest tolleaegsest eestikeelsest toodangust. — Ka oli L. alates a. 1867 lauluselts »Vanemuise« auliige.

L.-i omastelt saadud andmed; E. Post. 1876, nr. 41, lk. 246; W. Stieda, Die Entwickelung des Buch-Gewerbes in Dorpat (Archiv f. Gesch. d. deutschen Buchhandels VII, 1872, 195–96); Eesti rahva Kasuline Kalender 1892, lk. 33–38. *F. P.*

LAALAND, Johann Friedrich Cornelius, kiriku- ja haridustegelane, sünd. 29. I 1824 Kambja klk. Vana-Kuustes, kus tema isa Johann L. erakooli pidas, millise ta varssi Tartu üle viis ning siin palju aa. juhatas, suutes anda koolile, mis pärast ametlikuks linnakooliks sai, kaugemalegi ulatuva tähenduse. L. õppis Tartus usuteadust 1843—48, sai teadusliku auhinna-töö eest kuldauraha, oli asetäitjaks õpetajaks Peterburi Jaani koguduses, siis 1850–77 Eesti Jaani koguduses ning sõjaväe-õpetaja Peterburis, toimides seejuures Peterburi ev.-lut. konsistooriumi assessorina 1867—77; nimetati 1877. a. Peterburi konsistooriumi ringkonna kindralsuperintendendiks ning jäi selleks kuni surmani 3. VI 1891. — Õpetaja ameti kõrval oli L. tegev silmapaistvatel kohtadel suuris üleriiklikes asutisis, nagu »Evangeeliumi Piibliselts Venemaal«, samuti 1859. a. ellukutsutud »Vene riigi ev. lut. koguduste abikassa« kaasdirektorina algusest peale, viimases lõpuks ka abi-esimehena. L. on esimesi eesti soost mehi, kes, jõudes kõrgele seltskondlikule astmele ning leides palju lugupidamist ja austust, teadlikuks jäi ühendusest oma rahvaga. Pealinnas elades korraldas ta eesti Jaani kogudust, algatas ning viis lõpule eesti ev.-lut. kiriku ehituse. Peale selle oli L. kaastegev Eesti seltsi asutamisel Peterburis Saksa »Palme« seltsi varju all (1862). Kaugemal sai L. tuttavaks iseäranis nõu ja abiandmise läbi pealinna sattuvaile sugurahva liikmeile, mida võimaldas tutvus ning lugupidamine mõjuvais ringkonnis. Eriti hoolitses L. kodumaalt raskete olude tõttu lahkunud ning võõrsil nõu ja abi vajavate väljarändajate eest. Suure tähelepanuga jälgis L. Eesti asunikkude käekäiku ning oli nõu ja teoga abiks nende vaimlise elu arendamisel. M. s. asundas ta 1860. a. osa Maltsveti tegevuse mõjul väljarännanud ning raskesse seisukorda sattunud perekondi temale kuuluvale maa-alale Peterburi kubermangus Demkina külas. Kodumaa käekäigust võttis L. osa, avaldades varemal ajal kirjutisi »Eesti Postimehes«; ka esines L. kõnepidajana esimesel üldisel laulupeol Tartus 1869. a.

Lipp, Kir. ja har. l. II, 2, 35, 68 jj.; G. Pingoud, Zum Andenken an C. Laaland (1891); Post. 1891, nr. 66; Neue Dörptsche Ztg. 1891, nr. 129. *J. K.*

LAAMAN, Eduard, ajakirjanik ja politikategelane, sünd. 31. I 1888 Samruki Eesti asunduses Krimmis, õppis 1908–12 Peterburi ülikooli õigusteaduskonnas. L. töötas 1912—15 »Tallinna Teataja« ja »Tartu Päevalehe« toimetustes. Järgnevail aa. teenis ta Tallinna linnavalitsuses ja oli Eestimaa toitluskomitee sekretäriks. Vene veebruarirevolutsiooni järel toimis L. Tallinna Eesti Liidu ja okupatsiooni ajal Eesti Ajutise Valitsuse sekretärina. Versailles'i rahukongressi ajal 1919. a. esimesel poolel oli L. Eesti rahudelegatsioonis Pariisis ja siirdus siit Eesti Londoni saatkonna juurde ajakirjanduslikuks agendiks. Aa. 1920—23 asus L. välisministeeriumi informatsiooni osakonna juhataja kohal. 1923. a. peale töötab L. »Vaba Maa« toimetuses ühe peatoimetajana. L. sulest on ilmunud õnnestunud ülevaatlik teos Eesti Vabariigi sünniaegade kohta pealkirja all »Eesti lahkumine Vene riigist« (Tallinnas, 1920). Peale selle on L. avaldanud: »Tall. linna majapidamine 1905—15« (Tall., 1915, anon.), »Maaküsimus ja maauuenduskavatsused« (Tallinnas, 1917), »Soomusrongide diviis vabadussõjas I« (Tallinnas, 1923), »Ühistöö Eesti riigi loomisel« (Tallinnas, 1927) ja rea vähemaid Eestit tutvustavaid artikleid, neist ühe »*Encyclopaedia Britannica*« lisaväljaandes a. 1926. Olles pahempoolne radikaal on L. oma kirjutistega Eesti tööerakonna põhimõtete kujundamisele mitmeti mõju avaldanud.

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

LAAS, Hendrik, põllutulunduse tegelane, sünd. 17. VII 1862 Tormas Võtikvere v. Kubja talu omaniku pojana, õppis 2 talve kohalikus külakoolis, oli alul isale kodus põllutöös abiks, siirdus talu venna kätte minnes Tartu ja pidas siin esialgu vooримehe-äri, siis vürtspoodi. 1885. a. asutas L. raamatukaupluse, täiendas seda laenu-raamatukoguga ja avas hiljemini selle kõrval aedvilja-seemnete ja põllutöö-riistade kaupluse ning põllunduse nõuande-kontori »Põllumees«. 1895. a. asutas L. ka põllutööajakirja »Põllumees« (ilm. Tartus 1895—1912). 1898—99 käis L. Soomes tutvumas sealse tegeliku põllutööga ja täiendas end

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 255